

ІНТЕРНЕТ-ПОШУК У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ТА ПРОФЕСІЙНОМУ ВДОСКОНАЛЕННІ ВЧИТЕЛЯ

Ляшенко Б. М., Сверчевська О. С.

Анотація. У статті розглянуто проблему Інтернет-пошуку в роботі вчителя. Досліджено сучасний стан проблеми, здійснено огляд засобів наукового Інтернет-пошуку, сформульовано деякі рекомендації щодо виконання такого пошуку. Як допоміжне програмне забезпечення представлено пошукову утиліту WhizKid.

Ключові слова. Інтернет-пошук, пошук наукової інформації, пошукова система, пошукова утиліта.

★ ★ ★

Поширення Інтернет-технологій суттєво впливає на більшість сфер людського життя. Це стосується і навчального процесу, причому тут Інтернет одночасно виступає і як об'єкт вивчення на заняттях, як потужний засіб навчання, у тому числі засіб самонавчання вчителя як невід'ємної складової професійного самовдосконалення педагога, і як інструмент доступу до нових знань для учнів. Однією з найважливіших складових роботи у Всесвітній Мережі є Інтернет-пошук.

Проблеми використання Інтернет-пошуку в роботі вчителя досліджували О.В. Резіна, В.М. Фатурова, Л.А. Карташова, В.В. Лапінський, Г.В. Стеценко, Л.Г. Шилова, Л.С. Хавелова та інші. Зокрема, проблему формування інформаційно-пошукових та дослідницьких умінь учнів на основі використання інформаційних ресурсів і пошукових засобів мережі Інтернет опрацьовано у дисертаційному дослідженні О.В. Резіної [1]. Проте дана робота зосереджена передусім на формуванні вмінь шукати інформацію загального характеру в учнів старшої школи. Тим часом, питання Інтернет-пошуку інформації наукового характеру (учителями, учнями, котрі опановують основи наукової діяльності, та всіма учнями як майбутніми студентами) лишається малодослідженим.

Тому завдання даної статті — надати методичні рекомендації щодо Інтернет-пошуку наукових та науково-методичних матеріалів учителем з метою професійного самовдосконалення та щодо учнівського Інтернет-пошуку з навчальною та розвивальною метою.

Аби бути повноправним членом інформаційного суспільства, сучасна людина мусить володіти інформаційно-комп'ютерними технологіями, зокрема Інтернет-технологіями [2, с. 20]. Це стосується й учнів, і вчителя. Те, як оцінять роботу вчителя учні, не в останню чергу залежить від його здатності йти в ногу з часом. Причому для учнів «йти в ногу з часом» найчастіше означає хоч почасти цікавитися тими речами, якими цікавляться вони, і розбиратися у тих речах, у яких престижно розбиратися в їхньому колі. Користуватися Інтернетом — одна з таких «престижних речей». На сьогодні значна частина учнів вже є активними Інтернет-користувачами, проте їхня робота у Всесвітній Мережі найчастіше обмежується лише розвагами. За таких умов вчитель мусить, по-перше, продемонструвати рівень володіння Інтернет-технологіями, вищий за рівень, який мають учні, а по-друге, показати, що Інтернет можна успішно використовувати не лише для розваг, а й також для навчання і роботи.

Крім того, робота в Інтернеті може стати для учня ще й стимулом і джерелом самоствердження. Як слушно зазначається у [3, с. 187], в учня, котрий з якихось причин соромиться поставити запитання перед класом, з'являється інший спосіб знайти відповідь — відшукати її в Інтернеті. А якщо він знайде те, що шукав, і виявить, що матеріал, котрий так йому допоміг, опублікувала така сама людина, як і він (хоча, ймовірно, старша, досвідченіша, більш ерудована), то в учня може виникнути бажання і самому створити щось подібне, аби згодом розмістити це в Інтернеті. Проте зауважимо, що в роботі з такими учнями важливо втримати баланс між живим спілкуванням (усним обговоренням проблеми), і пошуком відповідей у Всесвітній Мережі. Наявність Інтернету жодним чином не скасовує навчальну роботу вчителя.

Для учнів, інтереси яких не обмежуються основними завданнями, одержаними на уроці (нехай навіть творчими), Інтернет відкриває додаткові перспективи. Допитливих учнів потрібно спонукати до пошуку в Інтернеті інформації за їхніми інтересами, до онлайн-спілкування з іншими учнями (та студентами), котрі ці інтереси поділяють. Якщо вчитель помітив, що учень виявляє інтерес до тієї чи іншої теми, є сенс порекомендувати йому корисні Інтернет-посилання (тематичні сайти, блоги, форуми тощо). Звісно, спершу вчитель має сам ознайомитися з наявними у Всесвітній Мережі ресурсами з теми.

Учнів, які беруть участь у конкурсі МАН, також варто у посильному обсязі ознайомити з джерелами наукової інформації в Інтернеті, про які ще йтиметься далі у цій статті.

Здійснюючи Інтернет-пошук сам та навчаючи йому учнів, вчитель мусить пам'ятати декілька важливих положень.

Паперові джерела лишаються важливими. Електронні примірники не в змозі повністю замінити традиційні паперові видання — хоча б тому, що на сьогодні тільки незначна частина цих видань є оцифрованою, а матеріали, що є лише в електронному вигляді, у жодному разі не покривають собою весь обсяг паперових матеріалів, напрацьований протягом століть. Лише в порівняно молодих галузях і справді можливо до певної міри обходитися електронними джерелами.

Велике значення має самоорганізація. До неї потрібно привчати як учнів, які працюють в Інтернеті,

так і самого себе. Інтернет-серфінг здатний поглинати користувача на довгі години, а тому важливо пам'ятати про мету своїх пошуків і не відволікатися на сторонні речі, а також не перевтомлювати зір і не забувати про необхідність фізичної активності за умови тривалої роботи за комп'ютером.

Знання іноземних мов дає нові можливості. У Всесвітній Мережі є чимало іноземних ресурсів, але для користування ними потрібний достатній рівень володіння іноземною лексикою, у тому числі спеціальною лексикою тієї сфери, яка становить інтерес для дослідника.

Не існує універсальних засобів. Немає універсальних методик Інтернет-пошуку взагалі й Інтернет-пошуку наукової інформації зокрема. Є лише загальні рекомендації, на основі яких кожний шукач виробляє власні прийоми пошуку, формує свій стиль пошуку.

Не можна применшувати роль обробки знайденої інформації. За наявності комп'ютера, під'єданого до Інтернету, інформація стає доступною і надзвичайно портативною. Її не потрібно переписувати чи ксерокопіювати для того, щоб мати при собі, її легко зберегти. Необхідно привчити учня до обов'язкового аналітичного опрацювання знайденої в Інтернеті інформації. Вкрай небажано потурати, приміром, тому учневі, який на уроці виступає з повідомленням, скачаним з Інтернету й жодного разу самостійно не прочитаним.

Під час пошуку наукової, науково-методичної та іншої подібної інформації у мережі Інтернет (для самого вчителя, а також для поглибленої роботи учнів) можуть стати у пригоді такі ресурси.

Сайти наукових бібліотек забезпечують користувача інформацією про наявні у бібліотеці видання, а також можуть надавати доступ до електронних примірників з оцифрованих фондів. Наприклад, для доступу до електронного каталогу Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського досить скористатися посиланням <http://www.nbuv.gov.ua/db/opac.html>, а для пошуку в електронних фондах цієї бібліотеки — посиланням <http://www.nbuv.gov.ua/eb/ep.html>. Веб-адреси електронних бібліотек відповідно до інтересів та потреб можна знайти, перейшовши за посиланням: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/books.html>.

Пошукові системи загального призначення. До цієї групи належить переважна більшість відомих пошукових систем (Google, Яндекс, Yahoo!, Rambler, META тощо).

Академічні пошукові системи відрізняються від пошукових систем загального призначення передусім науковою спеціалізацією, дозволяючи шукати наукові статті, дисертації, книги тощо. Ось деякі академічні пошукові системи: Google Академія (scholar.google.com.ua), Scirus (www.scirus.com), Scholar.ru (www.scholar.ru), BASE (www.base-search.net) — безкоштовні; GetInfo (getinfo.de), CSA Illumina (www.csa.com), Scopus (www.scopus.com) — платні.

Спеціалізовані сайти з певних наукових галузей. Перелік таких сайтів є своїм для кожної галузі.

Блоги. Згідно з [4], блогом називається періодично оновлювана стрічка повідомлень на різноманітні теми, кожне з яких можуть прокоментувати читачі. Повідомлення у блогах називаються постами. У межах даної статті передусім ідеться про тематичні блоги, публікації, пости в яких так чи інакше стосуються кон-

кретної теми (у таких блогах часто буває по декілька авторів), а також про ті персональні блоги (автор один), у яких, окрім усього іншого, публікуються й пости на тему, що становить інтерес для дослідника. Пошук у блогах пропонують зокрема Google (blogsearch.google.com.ua) та Яндекс (blogs.yandex.ru).

Тематичні форуми. На форумах можна поспілкуватися з спеціалістами з певної теми і просто з людьми, зацікавленими цією темою.

Онлайн-словники, довідники, електронні географічні карти. Окрім словників спеціальних термінів, своїх для кожної галузі, є словники загальної лексики з різних мов. Аналогічна ситуація спостерігається у випадку з довідниками та картами. Наприклад, словники та довідники: онлайн-версія Lingvo (www.abbyuonline.ru), Вільний словник Фарлекса (www.thefreedictionary.com), російсько-український словник сталих словосполучень (ros-ukr-idioms.wikidot.com), Словник.Нет (www.slovnuk.net), портал словників та енциклопедій Diclib (www.diclib.com), Google Перекладач (translate.google.com.ua); електронні карти: Google Maps (maps.google.com), Яндекс Карти (maps.yandex.ru), META Карти України (map.meta.ua) та ін.

Каталоги дисертацій та авторефератів містять реферативні відомості про дисертації, зазвичай із доступом до відповідних авторефератів. Ось деякі з них: <http://www.lib.ua-ru.net/dissertation.html>, <http://avtoreferat.net>, <http://www.nbuv.gov.ua/eb/ard.html>.

Каталоги періодичних видань надають реферативну інформацію про журнали, газети, періодичні збірники та інші подібні видання. Наприклад: абетковий покажчик періодичних видань НАН України (<http://www.publications.nas.gov.ua/periodics/catalog/Pages/default.aspx>), пошук у каталозі періодичних видань України (сервіс сайту Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, <http://www.nbuv.gov.ua/db/jor.html>).

Сайти навчальних закладів дають змогу отримати відомості про сам навчальний заклад, напрями роботи, які ведуться у цьому закладі, електронні примірники деяких матеріалів, контактну інформацію.

Нами створено пошукову утиліту WhizKid (читається віз-кід, з наголосом на першому складі) — програмний засіб, призначений для пошуку в Інтернеті передусім інформації наукового характеру (рис. 1).

Програма WhizKid використовує ідею метапошуку [5, с. 511], тобто вона є єдиним інтерфейсом для над-

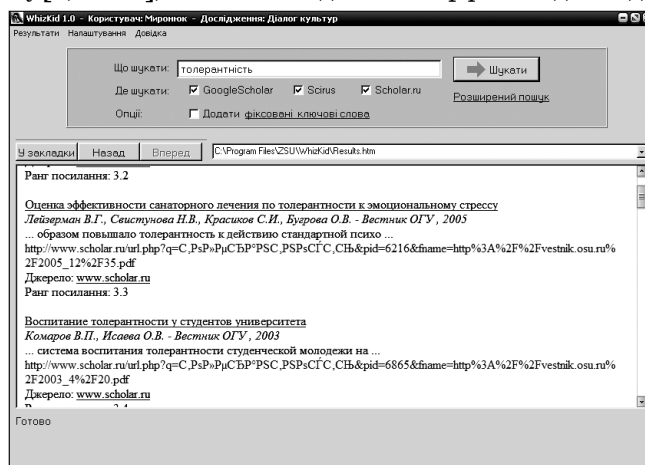

Рис. 1

силання запиту одразу до декількох пошукових систем (систем-донорів) та отримання результатів (списків посилань) від кожної з них. Крім того, WhizKid виконує додаткову обробку одержаних результатів: видаляє дубльовані посилання, якщо такі трапляються, та здійснює сортування і групування результуючого списку посилань.

Програма взаємодіє з трьома системами-донорами: Google Академія, Scirus та Scholar.ru. У виборі систем-донорів ми керувалися передусім свободою доступу (усі три системи безкоштовні), а також релевантністю результатів — ступенем відповідності інформації критеріям пошуку [4].

Система WhizKid може виконувати пошук у двох режимах — у режимі звичайного пошуку (рис. 2) та у режимі розширеного пошуку (рис. 3).

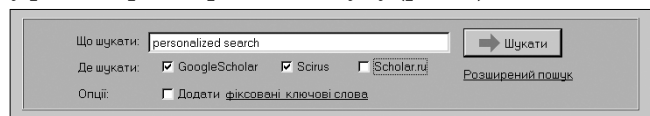

Рис. 2

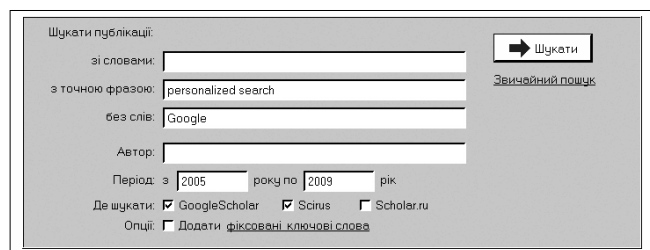

Рис. 3

Крім того, у WhizKid втілено риси персоналізованого пошуку. Кожний користувач програми має власний профіль, захищений паролем (рис. 4). У межах профілю створюється одне або декілька досліджень. Для кожного дослідження ведеться історія пошуку і встановлюється цілий набір корисних налаштувань, у тому числі пріоритети систем-донорів (посилання, одержані від систем-донорів з вищим пріоритетом у результуючому списку посилань будуть розміщені вище); ввімкнення/відключення кожної із систем-донорів; принцип сортування; списки фіксованих слів та словосполучень (ці слова автоматично додаються до усіх запитів у межах даного дослідження); конфігурація Інтернет-з'єднання; теми оформлення тощо.

Результати пошуку можна зберігати, а вже збережені результати — завантажувати.

Програма має вбудований веб-браузер з підтримкою збереження адрес відвіданих сторінок у вигляді закладок. На рис. 5 зображено вікно програми WhizKid, у

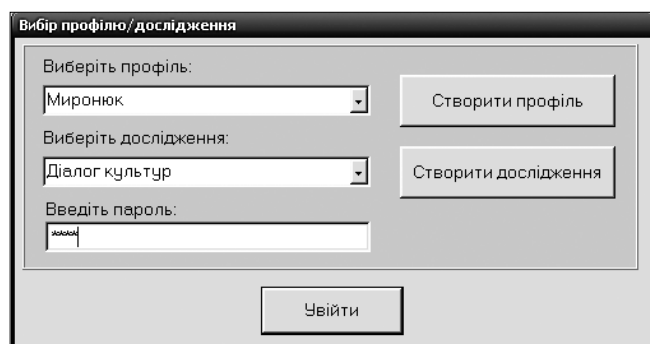

Рис. 4

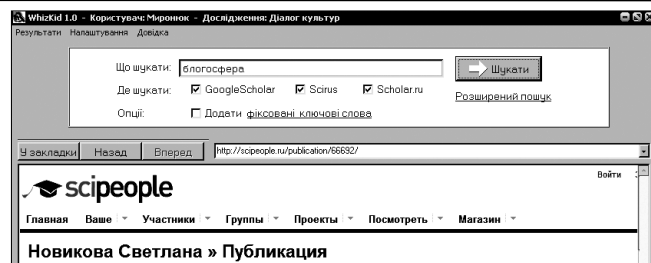

Рис. 4

якому відкрите одне зі знайдених посилань (оформлення вікна відповідає вбудованій темі «Сніжок»). Також утиліту WhizKid оснащено довідковою системою.

Програма WhizKid допоможе і вчителю для професійного вдосконалення, і учню, який опанує основи наукової роботи, й учням взагалі як майбутнім студентам.

Таким чином, розглянувши проблему Інтернет-пошуку в роботі вчителя, ми дослідили сучасний стан проблеми в різних її аспектах, здійснили огляд засобів пошуку наукових та науково-методичних матеріалів в Інтернеті, сформулювали деякі рекомендації щодо виконання такого пошуку та навчання його основ учнів. Як приклад допоміжного програмного забезпечення ми презентували пошукову утиліту WhizKid, призначену для пошуку наукової інформації у Всесвітній Мережі.

У майбутньому планується розширення можливостей програми WhizKid, зокрема за рахунок включення пошуку у блогах.

★ ★ ★

Ляшенко Б.Н., Сверчевская Е.С. Інтернет-поиск в учебном процессе и профессиональном совершенствовании учителя

Аннотация. В статье рассматривается проблема Интернет-поиска в работе учителя. Исследуется современное состояние проблемы, осуществляется обзор средств научного Интернет-поиска, сформулированы некоторые рекомендации касательно выполнения такого поиска. В качестве вспомогательного программного обеспечения представлена поисковая утилита WhizKid.

Ключевые слова. Интернет-поиск, поиск научной информации, поисковая система, поисковая утилита.

Література

1. *Резіна О.В.* Формування інформаційно-пошукових та дослідницьких умінь учнів старшої школи в процесі навчання інформатики: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. — К., 2005. — 20 с.
2. *Карташова Л.А.* Роль веб-технологій у підвищенні ефективності діяльності вчителів загальноосвітніх навчальних закладів // Комп'ютер у школі та сім'ї. — 2008. — №5. — С. 19–21; 2008. — №7. — С. 33–35.
3. *Шилова Л.Г.* Значення комп'ютерних технологій та Інтернету у формуванні розвиненої особистості // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: Зб. наукових праць. — 2008. — №8. — С. 186–193. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pbgo/2007_7/Shilova.pdf.
4. *Англо-русский толковый словарь терминов и сокращений по вычислительной технике, Интернету и программированию / [Сост. Пройдаков Э.М., Теплицкий Л.А.]. — Computers (En-Ru) (электронная версия для Lingvo 12). — 13,8 тыс. статей.*
5. *Ляшенко Б.М., Сверчевська О.С.* Навчання та наукова діяльність студентів: пошук і метапошук інформації у мережі Інтернет // Проблеми освіти у Польщі та в Україні в контексті процесів глобалізації та євроінтеграції: Зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. — 22–24 квітня, 2009 р. Київ-Житомир / За ред. В. Кременя, Т. Левовицького, С. Сисоевої. — К.: KIM, 2009. — С. 506–514.